

2011 YILI PROGRAMINDA ENERJİ

- **İkinci Bölüm: Makroekonomik Gelişmeler ve Hedefler → I. Dünya Ekonomisinde Gelişmeler (s.8 – 10)**

(...) 2009 yılında büyük düşüşler kaydeden petrol ve emtia fiyatlarının 2010 yılında artarak kriz öncesi düzeylerine yaklaşması, 2011 yılında ise küresel talebin bir miktar yavaşlaması ile yatay bir seyir izlemesi beklenmektedir. Petrol ve emtia fiyatlarındaki belirgin düşüşün yanı sıra talepte yaşanan daralma, 2009 yılında tüketici fiyat artışlarının tarihsel ortalamalarının oldukça altında gerçekleşmesine yol açmıştır. 2009 yılında gelişmekte olan ülkelerde tüketici fiyatları yüzde 5,2 oranında artarken, gelişmiş ülkelerde yüzde 0,1 gibi düşük bir oranda artmış, bazı gelişmiş ekonomilerde deflasyon riski ortaya çıkmıştır. Tüketici enflasyonunun, 2010 yılında ekonomik toparlanma ile 2009 yılına göre bir miktar artış gösterse de, emtia ve petrol fiyatlarının enflasyonist baskı oluşturmaması, talebin düşük seyri ve atıl kapasitelerin varlığı nedeniyle uzun dönemli ortalamaların altında kalması ve yıl sonunda gelişmiş ülkelerde yüzde 1,4, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 6,2 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. 2011 yılında ise, büyümenin sürmesine karşın, talebin ılımlı bir seyir izlemesi nedeniyle dünya genelinde tüketici enflasyonunun 2010 yılına göre bir miktar yavaşlayacağı tahmin edilmektedir.

- **B. Yatırımlar → 1. Yatırımların Sektörel Dağılımı → b) 2011 Yılı Hedefleri (s.23 – 27)**

2010 ekonomik büyümeye ilişkin olumlu beklentinin etkisiyle 2011 yılında özel kesim sabit sermaye yatırımlarının reel olarak yüzde 10 oranında artış göstereceği tahmin edilmektedir. Özel kesim sabit sermaye yatırımları içinde enerji, ulaştırma, eğitim ve sağlık sektörlerinin paylarının artacağı; madencilik, imalat, turizm, konut ve diğer hizmetler sektörlerinin paylarının ise azalacağı tahmin edilmektedir.

TABLO II: 10- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2009)

(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

Sektörler	Merkezi Yönetim (1)	İşletmeci KİT'ler	Özelleş. Kapsam. Kuruluş.	İller Bankası	Döner Sermaye + SGK	ALT TOPLAM	Yüzde Pay	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Pay
Tarım	3 589	59	1	0	99	3 749	15,3	648	4 397	12,2
Madencilik	126	674	0	0	0	800	3,3	1	801	2,2
İmalat	34	243	25	1	1	303	1,2	138	441	1,2
Enerji	1691	844	721	0	0	3 255	13,3	169	3424	9,5
Ulaştırma	4 251	1 873	17	0	80	6 221	25,4	4 756	10 977	30,4
Turizm	71	0	0	0	3	74	0,3	34	108	0,3
Konut	163	0	0	0	0	163	0,7	413	577	1,6
Eğitim	3 887	0	0	0	50	3 937	16,1	231	4 168	11,6
Sağlık	1 513	0	0	0	481	1 994	8,1	428	2 421	6,7
Diğer Hizmetler	3 493	0	0	447	82	4 029	16,4	4 732	8 761	24,3
İktisadi	2 162	0	0	31	82	2 281	9,3	481	2 763	7,7
Sosyal	1 331	0	0	416	0	1 747	7,1	4 251	5 998	16,6
Toplam	18 817	3 699	764	448	795	24 523	100,0	11 551	36 074	100,0
Yüzde Dağılım	76,7	15,1	3,1	1,8	3,2	100,0				
Yüzde Dağılım	52,2	10,3	2,1	1,2	2,2	68,0		32,0	100,0	

Kaynak: DPT

(1) Yatırım işçiliği hariç

TABLO II: 11- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2010) (1)

(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)

Sektörler	Merkezi Yönetim (2)	İşletmeci KİT'ler	Özelleş. Kapsam. Kuruluş.	İller Bankası	Döner Sermaye + SGK	ALT TOPLAM	Yüzde Pay	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Pay
Tarım	3 707	132	2	0	124	3 965	10,6	710	4 676	9,3
Madencilik	104	1 321	0	0	0	1 425	3,8	1	1 426	2,8
İmalat	33	224	28	1	1	286	0,8	161	447	0,9
Enerji	1 444	1 002	550	0	0	2 996	8,0	179	3 175	6,3
Ulaştırma	12 379	3 935	3	0	106	16 424	44,0	5 430	21 854	43,3
Turizm	200	0	0	0	3	202	0,5	40	242	0,5
Konut	297	1	0	0	0	298	0,8	482	781	1,5
Eğitim	4 543	0	0	0	24	4 567	12,2	274	4 840	9,6
Sağlık	1 444	0	0	0	354	1 797	4,8	500	2 297	4,6
Diğer Hizmetler	4 606	12	0	543	184	5 346	14,3	5 332	10 677	21,2
İktisadi	2 297	12	0	37	179	2 526	6,8	563	3 089	6,1
Sosyal	2 309	0	0	506	5	2 820	7,6	4 769	7 588	15,1
Toplam	28 757	6 627	583	544	795	37 306	100,0	13 109	50 415	100,0
Yüzde Dağılım	77,1	17,8	1,6	1,5	2,1	100,0				
Yüzde Dağılım	57,0	13,1	1,2	1,1	1,6	74,0		26,0	100,0	

Kaynak: DPT

(1) Gerçekleşme tahmini
(2) Yatırım işçiliği hariç

TABLO II: 12- Kamu Sabit Sermaye Yatırımları (2011) (1)

Sektörler	(Cari Fiyatlarla Milyon TL)									
	Merkezi Yönetim (2)	İşletmeci KİT'ler	Özelleş. Kapsam. Kuruluş.	İller Bankası	Döner Sermaye + SGK	ALT TOPLAM	Yüzde Pay	Mahalli İdareler	TOPLAM KAMU	Yüzde Pay
Tarım	4 247	191	1	0	110	4 549	14,5	558	5 106	10,6
Madencilik	110	1 536	0	0	0	1 646	5,3	1	1 647	3,4
İmalat	43	309	42	0	7	400	1,3	196	596	1,2
Enerji	1 530	1 303	300	0	0	3 133	10,0	22	3 155	6,6
Ulaştırma	4 635	4 063	3	0	134	8 834	28,2	6 508	15 342	32,0
Turizm	252	0	0	0	3	255	0,8	97	352	0,7
Konut	399	9	0	0	0	408	1,3	620	1 028	2,1
Eğitim	4 426	0	0	0	30	4 456	14,2	1 247	5 704	11,9
Sağlık	1 511	0	0	0	486	1 997	6,4	720	2 717	5,7
Diğer Hizmetler	5 067	17	0	200	321	5 605	17,9	6 743	12 348	25,7
İktisadi	2 686	17	0	32	317	3 052	9,8	887	3 939	8,2
Sosyal	2 382	0	0	168	3	2 553	8,2	5 856	8 409	17,5
Toplam	22 220	7 428	346	200	1 089	31 283	100,0	16 712	47 995	100,0
Yüzde Dağılım	71,0	23,7	1,1	0,6	3,5	100,0				
Yüzde Dağılım	46,3	15,5	0,7	0,4	2,3	65,2		34,8	100,0	

Kaynak: DPT
(1) Program
(2) Yatırım işçiliği hariç

TABLO II: 13- Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (1)

	(Cari Fiyatlarla Milyon TL)								
	2009			2010 (2)			2011 (3)		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Tarım	4 803	1 520	6 324	5 129	4 414	9 543	5 831	4 950	10 781
Madencilik	827	2 258	3 086	1 439	2 703	4 142	1 666	3 089	4 755
İmalat	448	53 458	53 906	451	68 760	69 211	602	75 658	76 260
Enerji	3 737	10 548	14 286	3 352	7 678	11 029	3 418	11 616	15 034
Ulaştırma	11 659	31 048	42 707	23 368	40 781	64 149	16 067	49 187	65 254
Turizm	122	6 355	6 477	267	7 172	7 438	394	7 891	8 285
Konut	610	7 480	8 090	817	8 336	9 153	1 090	9 525	10 615
Eğitim	4 971	1 010	5 980	5 396	1 647	7 043	6 452	2 091	8 543
Sağlık	2 702	4 158	6 860	2 473	5 012	7 485	2 969	6 893	9 862
Diğer Hizmetler	9 463	6 764	16 227	11 240	7 241	18 481	13 331	7 967	21 299
TOPLAM	39 342	124 600	163 943	53 933	153 743	207 676	51 821	178 867	230 688

Kaynak: DPT
(1) Merkezi yönetim bütçesinde yatırım işçiliği dahildir.
(2) Gerçekleşme tahmini
(3) Program

• C. Ödemeler Dengesi → 1. Cari İşlemler Hesabı → a) Mevcut Durum (s.31 – 35)

TABLO II: 17- Türkiye'nin Dış Ticareti ve Dış Ticareti Etkileyen Faktörler

	(Yüzde Değişim)			
	2008	2009	2010 ⁽¹⁾	2011 ⁽²⁾
İhracat (Milyar ABD Doları)	132,0	102,1	111,7	127,0
İthalat (Milyar ABD Doları)	202,0	140,9	177,5	199,5
İhracat	23,1	-22,6	9,5	13,7
İthalat	18,8	-30,2	25,9	12,4
İhracat Fiyatları	16,0	-16,6	4,9	7,1
İthalat Fiyatları	20,6	-20,1	10,7	3,5
Reel İhracat	6,2	-7,2	4,4	6,1
Reel İthalat	-1,5	-12,7	13,8	8,7
Mamul Fiyatları	6,7	-6,1	3,1	1,4
Ham Petrol Fiyatları ⁽³⁾	36,4	-36,3	24,3	5,2
Yakıt Dışı Başlıca Emtia Fiyatları	7,5	-18,7	16,8	-2,0
Ham Petrol Varil Fiyatı ⁽³⁾ (ABD Doları)	97,0	61,8	76,8	80,8
GSYH Büyüme Hızı	0,7	-4,7	6,8	4,5
Sanayi Büyümesi	0,3	-6,7	10,0	4,5
Yurt içi Nihai Talep Büyümesi	-1,5	-5,1	8,0	4,8
Dünya Büyüme Hızı	2,8	-0,6	4,8	4,2
Dünya Mal ve Hizmet İhracatı	2,7	-10,8	11,3	7,1
Avro Bölgesi Büyüme Hızı	0,5	-4,1	1,7	1,5
Avro Bölgesi Mal ve Hizmet İthalatı	0,3	-12,7	8,7	4,1
Reel Kur (1 ABD Doları + 1,5 Avro)	2,2	-7,6	11,7	1,3
Birim İşgücü Maliyeti	0,7	-7,0	-4,3 ⁽⁴⁾	-2,0

Kaynak: TÜİK, DPT, IMF Dünya Ekonomik Görünümü, Ekim 2010

Not: Yuvarlamalar nedeniyle hesaplamalar net sonuçları vermeyebilir.

(1) Gerçekleşme tahmini

(2) Program

(3) Brent, Dubai, Batı Teksas ham petrol spot fiyatlarının yıllık ortalaması

(4) Haziran ayı itibarıyla, yıllıklandırılmış

(...) 2009 yılında enerji fiyatlarında görülen düşüş, yakıt ithalatını azaltmış ve cari açığı olumlu etkilemiştir. Enerji fiyat etkisinden arındırıldığında cari açığın milli gelire oranı 2008 yılında yüzde 1,8 iken, 2009 yılında yüzde 0,1, 2010 yılı ikinci çeyrek itibarıyla yüzde 1,5 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında net enerji ithalatı, enerji fiyatlarındaki düşüş nedeniyle 26 milyar ABD dolarına gerilemişken, 2010 yılında büyümenin ve enerji fiyatlarındaki sınırlı yükselişin etkisiyle ikinci çeyrek itibarıyla yıllıklandırılmış bazda 29,4 milyar ABD dolarına yükselmiştir. 2010 yılı sonunda ise, enerji ürünleri fiyatlarındaki ılımlı yükseliş ve devam eden ekonomik canlanma nedeniyle bu ürünlerin ithalatının bir miktar daha artması beklenmektedir.

TABLO II: 20- İthalatın Ekonomik Gruplara Göre Dağılımı (BEC)

	(Milyar ABD Doları)				(Yüzde Pay)				(Yüzde Değ.)	
	Yıllık		Ocak-Ağustos		Yıllık		Ocak-Ağustos		Yıllık	Ocak-Ağustos
	2008	2009	2009	2010	2008	2009	2009	2010	09/08	10/09
TOPLAM İTHALAT	202,0	140,9	88,0	114,9	100	100	100	100	-30,2	30,5
Sermaye Malları	28,0	21,5	13,4	16,7	13,9	15,2	15,2	14,5	-23,4	24,3
Ara Malları	151,7	99,5	62,5	82,9	75,1	70,6	71,0	72,2	-34,4	32,6
Tüketim Malları	21,5	19,3	11,7	15,0	10,6	13,7	13,3	13,0	-10,2	28,2
Diğer	0,7	0,7	0,4	0,3	0,3	0,5	0,5	0,3	-5,7	-23,3
Enerji Ürünleri (27. Fasil)	48,3	29,9	19,1	23,9	23,9	21,2	21,7	20,8	-38,1	25,1
Enerji Hariç	153,7	111,0	68,9	91,0	76,1	78,8	78,3	79,2	-27,8	32,0

Kaynak: TÜİK

TABLO II: 21- Enerji Fiyatlarının Cari Açık Üzerine Etkisi

(Milyar ABD Doları, Yıllıklandırılmış)

	2008	2009	2010-1.Ç.	2010-2.Ç.
Cari İşlemler Hesabı	-41,9	-14,4	-22,5	-28,2
Net Enerji İthalatı (27. Fasil)	-40,7	-26,0	-26,9	-29,4
Enerji Hariç Mal Ticareti Dengesi	-29,2	-12,8	-20,0	-23,3
2002 Fiyatlarıyla Net Enerji İthalatı	-12,1	-12,0	-10,8	-11,5
Enerji Fiyat Etkisinden Arındırılmış Cari Açık	-13,3	-0,4	-6,4	-10,3
Cari Açık / GSYH (%)	-5,7	-2,3	-3,5	-4,1
Net Enerji İthalatı / GSYH (%)	-5,5	-4,2	-4,1	-4,3
Enerji Hariç Mal Ticareti Dengesi / GSYH (%)	-3,9	-2,1	-3,1	-3,4
Enerji Fiyat Etkisinden Arındırılmış Cari Açık / GSYH (%)	-1,8	-0,1	-1,0	-1,5
Enerji Hariç Cari Açık / GSYH (%)	-0,2	1,9	0,7	0,2
Enerji Fiyat Endeksi (2003=100)	322,3	206,6	238,2	243,5
Ham Petrol Fiyatı (varil / dolar) (1)	97,1	61,1	75,3	76,0

Kaynak: DPT, TÜİK, TCMB

(1) Türkiye ham petrol ithalatı verileri

• II. Kamu İktisadi Teşebbüsleri → 1. Mevcut Durum (s.68 – 72)

(...) Buna karşılık, özel sektörün spot LNG ithalatı yapması sonucunda Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş.'nin (BOTAŞ) pazar payındaki daralma ve Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarının (TCDD) hızlı tren yatırımlarındaki artış KİT finansman dengesini olumsuz etkilemiştir. Bu gelişmeler sonucunda özelleştirme kapsamında izlenen kuruluşlar dahil KİT'lerin finansman fazlasının GSYH'ya oranının 2009 yılındaki yüzde 0,36 seviyesinden, 2010 yılında yüzde 0,31'e düşeceği tahmin edilmektedir.

(...) Küresel krizin etkisiyle 2009 yılındaki talep daralması ve bu daralmanın baz etkisiyle 2010 yılında Türkiye genelinde toplam doğalgaz pazarı küçülmüştür. Buna ek olarak 2008 yılında doğalgaz arz sıkıntısı nedeniyle anlık ucuz fiyattan doğalgaz (spot LNG) ithalatı kolaylaştırılmış ve 2009 yılından bu yana spot LNG ithalatını devam ettiren firmalara karşı, BOTAŞ'ın rekabet gücünün korunabilmesi amacıyla yıl boyunca satış fiyatlarında maliyet bazlı fiyatlandırma mekanizması uygulanamamıştır. Satış fiyatlarında programlanan artışlar yapılmamasına rağmen ekonomik kriz ve BOTAŞ harici firmaların spot LNG ithalatı nedeniyle kuruluş, hedeflenen miktarda doğalgaz satışı yapamamış ve doğalgaz ithalatında al ya da öde yükümlülüğüne düşmüştür. Beş sene içerisinde al ya da ödeye konu olan doğalgaz tüketilmediği takdirde tüketilmeyen miktar kadar doğalgazın kullanım hakkı sona erecektir. Sonuç olarak, bir taraftan spot LNG ithalatıyla doğalgaz piyasasının serbestleştiği bir yapı ortaya çıkarken, diğer taraftan BOTAŞ'ın uzun vadeli alım garantileriyle mali yükümlülükleri artmaktadır.

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) tarafından Karadeniz'de petrol ve doğalgaz arama faaliyetleri sürdürülmektedir. Söz konusu faaliyetlerin finansmanı kuruluşun özkaynaklarından karşılanmış olduğundan yıl içerisinde kuruluştan programlanan tutarda temettü tahsil edilememiştir.

• A. Makroekonomik İstikrarın Kalıcı Hale Getirilmesi → 3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler (s.78 – 80)

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Süre	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 7. KİT'lerde hesap verebilirlik, karlılık, verimlilik, karar alma süreçlerinde esneklik ve stratejik yönetim anlayışı esas alınacaktır.				
Tedbir 17. Spot LNG ithalatı konusu BOTAŞ'ın al ya da öde yükümlülükleriyle birlikte değerlendirilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	BOTAŞ, DPT, Hazine Müsteşarlığı, EPDK	Mart sonu	Kriz nedeniyle tüketimin azalmasının yanı sıra spot LNG ithalatındaki artış ülke içinde doğal gaz arz fazlasının oluşmasına neden olmuştur. Bu nedenle, BOTAŞ almadığı doğal gaz için al ya da öde yükümlülüğünden kaynaklı ödeme yapmak zorunda kalmaktadır. LNG ithalatı sorununun arz fazlası doğurmayacak şekilde çözümlenmesine yönelik tedbirler alınacaktır.

- **E.Enerji ve Ulaştırma Altyapısının Geliştirilmesi → Enerji → 1. Mevcut Durum (s.107 – 110)**

Dünyada 2008 yılının ikinci yarısından itibaren etkisini göstermeye başlayan ve 2009 yılında da devam eden ekonomik daralma, aynı yıllarda enerji sektörünün büyümesini önce yavaşlatmış, sonra durdurmuştur. 2010 yılı ise, ekonomide olduğu gibi enerji sektöründe de toparlanmanın ve büyümenin gözlemlendiği bir yıl olmuştur. 2008 yılında 108,3 milyon ton petrol eşdeğeri (MTEP) olarak gerçekleşen Türkiye birincil enerji tüketimi, 2009 yılında yüzde 4,4 oranında bir düşüş yaşayarak 103,5 MTEP'e gerilemiştir. 2010 yılında ise ekonomideki iyileşmeye paralel biçimde talebin yeniden yükseldiği gözlenmektedir, sene sonunda toplam birincil enerji tüketim değerinin 108,2 MTEP olarak gerçekleşmesi ve 2008 yılı değerine ulaşması beklenmektedir.

2010 yılı toplam birincil enerji üretiminin de benzer bir gelişim göstereceği tahmin edilmektedir. 2009 yılında küçük bir artış (yüzde 0,9) göstererek 30,5 MTEP olan birincil enerji arzının, 2010 yılında yüzde 0,8 oranında büyümeyle 30,8 MTEP'e ulaşması beklenmektedir. Birincil enerji arzı artmakla birlikte, üretimin tüketimi karşılama oranında bir gelişme gözlenmemektedir. 2008 yılında yüzde 28,0 ve 2009 yılında yüzde 29,5 olan üretimin tüketimi karşılama oranının, 2010 yılında yüzde 28,5 düzeyinde kalacağı öngörülmektedir. Bu veriler, Türkiye'nin enerji dış bağımlılığının yüzde 70'ler seviyesinde olduğunu ve ülkemizde enerji arz güvenliğinin yeterince sağlanamadığını göstermektedir.

2008 yılından bu tarafa Türkiye birincil enerji tüketiminde en büyük pay doğal gaz kaynağına aittir. 2009 yılında 32,8 MTEP (35,8 milyar m³) olan doğal gaz tüketiminin 2010 yılında 35,5 MTEP olması ve doğal gazın toplam birincil enerji tüketimi içindeki payının yüzde 32,8 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Tüketilen doğal gazın önceki üç senede olduğu gibi 2010 yılında da yaklaşık yarısının elektrik üretiminde kullanılacağı ve doğal gaz kullanımının 2010 yılındaki sektörel dağılımının yüzde 52 elektrik, yüzde 27 sanayi, yüzde 20 konut ve yüzde 1 diğer olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir.

Yerli üretimi düşük seviyelerde seyreden ve büyük oranda ithal edilen doğal gaz kaynağına bu ölçüde bağımlı olunması, önemli bir arz güvenliği riski oluşturmaktadır. Arz güvenliği sorununun aşılması için öncelikle yerli kaynakların daha fazla değerlendirilmesi, sonrasında hem ithal enerji kaynaklarının hem de ithal edilen kaynağın getirildiği ülkelerin çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Elektrik tüketimi de genel enerji tüketimine benzer bir seyir izlemektedir. 2008 yılında 198,1 milyar kWh olarak gerçekleşen elektrik talebi, ekonomik krizin etkisiyle 2009 yılında son 30 yılın en düşük oranlı büyümesini (yüzde -2) göstererek 194,1 milyar kWh'e gerilemiştir. 2010 yılında ise elektrik talebinin 2009 yılına göre yüzde 7,5 oranında büyümesi ve 208,7 milyar kWh'e ulaşması beklenmektedir. Bütün sektörlerin söz konusu talep artışına katkısı bulunmakla birlikte, en büyük artışın sanayideki elektrik kullanımında yaşandığı görülmektedir.

2009 ve 2010 yıllarında Türkiye'de hidrolojik şartların iyileşmesi ve barajların doluluk oranlarının yükselmesi, hidrolik kaynakların elektrik üretimindeki payını gözle görülür biçimde artırmıştır. 2008 yılında 33,3, 2009 yılında ise 36,0 milyar kWh olan hidroelektrik üretiminin 2010 yılında 53,0 milyar kWh'e yükselmesi beklenmektedir.

Tamamen yerli bir kaynak olan hidroelektrik üretiminin bu yüksek artışı, bir yandan arz güvenliğinin sağlanmasına önemli bir katkı yapmakta, diğer yandan da üretim maliyeti nispeten yüksek olan akaryakıtta dayalı santrallerin elektrik üretimindeki payını azaltmaktadır. 2008 yılında 7,5 milyar kWh olan akaryakıtta dayalı elektrik üretimi 2009 yılında 4,8 milyar kWh'e düşmüş olup, bu değer 2010 yılında 5,5 milyar kWh olacağı tahmin edilmektedir. Doğal gazın elektrik üretimindeki payının 2009 yılındaki yüzde 49,3'ten 2010 yılında yüzde 45,2'ye düşeceği öngörülmektedir. Linyit hariç diğer kaynakların elektrik üretimindeki paylarında ise önemli bir değişiklik beklenmemektedir.

18 Mayıs 2009 tarih ve 2009/11 sayılı Yüksek Planlama Kurulu (YPK) Kararı olarak yayımlanan "Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Stratejisi Belgesi", Türkiye'nin uzun dönemli elektrik kaynak kullanım hedeflerini ortaya koymakta ve atılması planlanan adımları tatad ederek sektöre yol göstermektedir. Bu belgeye göre, nükleer enerjinin 2020 yılına kadar elektrik üretimi içindeki payının yüzde 5 oranına ulaşması öngörülmüştür. Bu hedefe ulaşmak ve nükleer enerjinin elektrik amaçlı kullanımına imkân sağlamak üzere 2010 yılında çalışmalara devam edilmiştir. Bu çerçevede, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Akkuyu Sahasında Bir Nükleer Güç Santralının Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun" 21 Temmuz 2010 tarih ve 27648 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Anlaşma ve Kanun ile, Mersin-Akkuyu'da bir nükleer santral kurulması ve işletilmesi çalışmaları resmî bir nitelik kazanmıştır. Anlaşma kapsamında Akkuyu sahasında toplam kurulu gücü 4.800 MW olan dört ünite üçüncü nesil basınçlı su reaktörlerinden VVER 1200 tipi (AES 2006 tasarımı) nükleer santral kurulması ve 60 yıl süre ile işletilmesi planlanmaktadır. Anlaşmaya göre, Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş. (TETAŞ) ile proje şirketi arasında bir elektrik satın alma anlaşması imzalanması öngörülmektedir. Buna göre TETAŞ, nükleer santralin ilk iki ünitesinin ürettiği elektriğin yüzde 70'ini, son iki ünitesinin ise yüzde 30'unu, ünitelerin işletmeye geçmesinden itibaren 15 yıl boyunca satın alacaktır. Proje şirketi, kalan miktarı serbest piyasada satacaktır.

2010 yılında, 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunun sunduğu finansal teşvik imkânlarının bir sonucu olarak, yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretiminin gelişimi devam etmiştir.

Jeotermal kaynağı için bugüne kadar lisans verilen 11 projenin toplam kurulu gücü 277 MW olup, 2010 yılı sonunda jeotermal enerji kurulu gücünün 95 MW'a ulaşacağı tahmin edilmektedir. Rüzgâr enerjisi kurulu gücünün ise, 2010 yılında yaklaşık 400 MW'lık bir kapasite artışıyla 1.200 MW'a yükseleceği öngörülmektedir. Rüzgâr tesisleri için bugüne kadar lisans verilen 91 projenin toplam kurulu gücü 3.344 MW olup, lisans alan projelerin gerçekleştirme oranı yüzde 35 seviyesindedir.

Diğer yandan, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)'na başvurusu tamamlanmış ve lisans almak için bekleyen çok sayıda rüzgâr projesi vardır. Bu projelerin birçoğu aynı bölge ve/veya aynı trafo merkezi için başvuruda bulunmuştur. Aynı bölge ve/veya aynı trafo merkezi için birden fazla başvurunun bulunması durumunda, sisteme bağlanacak olanı/olanları belirlemek için yapılacak yarışmanın esas ve usullerini tespit eden Rüzgâr Enerjisine Dayalı Üretim Tesisleri Kurmak Üzere Yapılan Lisans Başvurularına İlişkin Yarışma Yönetmeliği, 22 Eylül 2010 tarih ve 27707 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin yayımlanmasından sonra, rüzgâr projeleri için yarışmalar düzenlenmesi ve ilerleyen süreçte daha çok sayıda rüzgâr projesinin lisanslandırılması beklenmektedir.

Enerji üretiminden iletime, dağıtımından kullanımına kadar olan bütün süreçlerde verimliliğin artırılması, israfın önlenmesi ve enerji yoğunluğunun hem sektörler hem de makro düzeyde azaltılması da Türkiye enerji sektörünün en önemli gündem maddelerinden birisidir. Yapılan hesaplamalara göre sanayi, binalar ve ulaştırma sektörlerinde yapılacak verimlilik uygulamalarıyla hem genel enerji hem de elektrik tüketimlerinin yüzde 20-25 oranında düşürülmesi mümkün görülmektedir. Enerji verimliliği faaliyetlerinde bütün taraflar için bir yol haritası niteliğinde tasarlanan Enerji Verimliliği Strateji Belgesinin hazırlık çalışmalarında son aşamaya gelinmiştir. Belgenin bir YPK Kararı eki olarak yayımlanması planlanmaktadır.

25 Ekim 2008 tarih ve 27035 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik ile, sanayide yapılacak enerji verimliliği çalışmalarını desteklemek üzere “verimlilik artırıcı proje” (VAP) ve “gönüllü anlaşma” modelleri yürürlüğe konulmuştur. VAP desteklerinde, hazırladıkları dokümanlarla Enerji Verimliliği Koordinasyon Kurulu (EVKK) onayı alan sanayi tesisleri, yaptıkları yatırımlar belli bir maliyeti aşmadığı sürece bu yatırımların yaklaşık yüzde 20’sini devletten geri alabilmektedirler. Bu kapsamda Türkiye genelinde 2009 yılında 17 projeye, 2010 yılında ise 15 projeye toplam 2 Milyon TL’yi aşan destek sağlanmıştır. Uygulama geliştikçe toplam destek miktarının artacağı öngörülmektedir.

Ulusal elektrik pazarlarının liberalleşmesini takiben, günümüzde enterkonneksiyon hatları bölgesel ve kıtasal pazarların oluşturulması amacıyla kullanılmakta ve enterkonneksiyonlardan maksimum faydanın sağlanması hedeflenmektedir. Ülkemiz de, Avrupa Enterkonnekte Sistemi (UCTE) ile senkron-paralel çalışmayı ve yedek paylaşımı ile elektrik sisteminin daha ekonomik, kaliteli ve güvenilir işletilmesini ulusal bir hedef olarak benimsemiştir. İsmi 01 Temmuz 2009 tarihinde Avrupa İletim Sistemi İşletmecileri Birliği(ENTSO-E) olarak değiştirilen UCTE’ye üyelik için piyasa kurallarına uyum sağlama çalışmaları uzunca bir süredir sürdürülen ülkemizde, teknik ve idari düzenlemeler sona ermiş ve Türkiye 2010 yılında ENTSO-E ile senkron-paralel çalışmaya başlamıştır.

Türkiye’nin enerji sektöründe 2000’li yılların başından itibaren başlatılan serbestleştirme girişimlerinde önemli bir aşamaya gelinmiş, piyasanın serbestleştirilmesi için özelleştirme çalışmaları yürütülmüştür. 2010 yılında, Elektrik Üretim A.Ş. (EÜAŞ) tarafından işletilen ve toplam kurulu gücü 142 MW olan 52 adet küçük hidroelektrik santralin özelleştirme ihaleleri tamamlanmıştır. Bu santrallerin, ihaleleri kazanan ve santralleri 49 yıllığına işletecek olan şirketlere devir çalışmaları sürdürülmektedir.

Elektrik dağıtım sektöründeki özelleştirmelerde ise 2010 yılında büyük bir mesafe kaydedilmiştir. 2010 yılının ilk 8 ayında 8 adet dağıtım bölgesinin (Vangölü, Fırat, Çamlıbel, Uludağ, Boğaziçi, Trakya, Gediz, Dicle) özelleştirme ihaleleri tamamlanmıştır. Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB), 26 ili kapsayan bu bölgelere ilaveten İstanbul Anadolu Yakası, Akdeniz ve Toroslar bölgelerinin özelleştirme ihalelerini de 2010 yılında tamamlamayı planlamaktadır. Böylece 2009 yılında dağıtım hatları üzerinden taşınan elektriğin yüzde 57’sini taşıyan 11 adet dağıtım bölgesinin özelleştirilmesinde büyük bir ilerleme kaydedilmiştir. 2011 yılında söz konusu elektrik dağıtım bölgelerinin devir işlemlerinin tamamlanması ve hukuki sorunları bulunan Göksu EDAŞ hariç bütün şirketlerin özelleştirilmesi beklenmektedir.

- **E.Enerji ve Ulaştırma Altyapısının Geliştirilmesi → Enerji → 2. Temel Amaç ve Hedefler (s.110 – 113)**

Enerji politikasının temel amacı; iktisadi kalkınmanın ve sosyal gelişmenin ihtiyaç duyduğu enerjinin rekabetçi bir serbest piyasa ortamında sürekli, kaliteli, güvenli ve mümkün olan en düşük maliyetle teminidir.

2011 yılında nükleer enerji alanında hukuki ve kurumsal altyapının güçlendirilmesine devam edilecektir. Elektrik arz kaynaklarının sağlıklı bir şekilde çeşitlendirilmesine katkı sunacak olan nükleer santral yapım çalışmaları sürdürülecektir.

Enerji arz güvenliğinin sağlanması ve sürdürülmesi için yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesine önem verilecektir. Bu kapsamda, yerli kömür kaynaklarımızın değerlendirilmesi ve yenilenebilir enerji kaynaklarının enerji üretiminde daha fazla pay sahibi olması için yürütülen çalışmalara devam edilecektir. Enerji üretim, iletim ve tüketiminde verimliliğinin artırılması, talep tarafı yönetiminin gerçekleştirilmesi ve 5627 sayılı Enerji Verimliliği Kanununun öngördüğü mekanizmaların etkin bir şekilde uygulanması öncelikli bir hedef olarak benimsenecektir.

Talep yönetimine yönelik tedbirler ile elektrik talep artışının sınırlanması, arz tarafı tedbirleri ile mevcut elektrik arz imkânının verimli kullanılması ve genişletilmesi hedeflenmektedir. Orta ve uzun dönemli arz güvenliği için, inşa halinde olan ve lisans almış santral projelerinin öngörülen tarihlere devreye alınması büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, lisans alarak elektrik üretim tesisi yapmayı taahhüt etmiş girişimcilerin projelerini hayata geçirebilmeleri için, yatırım ortamının iyileştirilmesi ve işlemlerin basitleştirilmesi çalışmaları sürdürülecektir. Enerji yatırımlarının insan sağlığına ve ekolojik dengeye zarar vermeyecek bir anlayışla gerçekleştirilmesi için de azami özen gösterilecektir.

Elektrik, doğal gaz ve petrol sektörlerinde, rekabetçi serbest piyasaların oluşturulması ve geliştirilmesi çalışmalarına devam edilecektir. Serbest piyasa faaliyetlerinde, fiyat rekabetleri vasıtasıyla tüketicilerin olumlu yönde etkilenmesi, tekelleşme eğilimlerinin engellenmesi, dikey ve yatay bütünleşme girişimlerinin önüne geçilmesi ve yatırımların istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi amaçlanacaktır.

2009 yılında başlatılıp 2010 yılında sürdürülen elektrik dağıtım varlıklarının özelleştirilmesi çalışmaları, ilgili prosedürlerin ve devir işlemlerinin tamamlanmasıyla 2011 yılında bitirilecektir. Elektrik üretim varlıklarında da özelleştirme çalışmaları sürdürülecek, ihalesi yapılan küçük ölçekli hidroelektrik santrallerin devir işlemleri ile büyük ölçekli santrallerin ihale çalışmaları eşzamanlı olarak yürütülecektir.

Küresel düzeyde enerji güvenliğine ilişkin kaygıların arttığı ve enerji güvenliği konusunun uluslararası gündemin ilk sıralarına yükseldiği günümüzde, Türkiye'nin güvenli bir transit güzergâhı ve terminal ülke olma politikası güçlendirilecektir.

Türkiye'nin birincil enerji tüketiminde 2010 yılında gözlenen artışın 2011 yılında da sürmesi beklenmektedir. Bu çerçevede, 2011 yılında birincil enerji tüketiminin yüzde 5,6 artışla 114,3 MTEP, kişi başı enerji tüketiminin ise yüzde 4,5 artışla 1.555 kilogram petrol eşdeğeri (KEP) olacağı tahmin edilmektedir.

Birincil enerji üretiminin de 2011 yılında artması beklenmektedir. 2010 yılında yüzde 0,8 olarak tahmin edilen birincil enerji üretim artış hızının 2011 yılında yüzde 2,6'ya çıkacağı ve 2010 yılında 30,8 MTEP olarak tahmin edilen birincil enerji üretim miktarının 2011 yılında 31,6 MTEP'e yükseleceği öngörülmektedir. Bununla birlikte, 2009 ve 2010'da sırasıyla yüzde 29,5 ve yüzde 28,5 olan yerli üretimin tüketimi karşılama oranının, 2011 yılında yüzde 27,6'ya düşeceği tahmin edilmektedir.

2010 yılında 210 milyar kWh olarak gerçekleşmesi beklenen elektrik tüketiminin, 2011 yılında yüzde 5,8 oranında artarak 222 milyar kWh'e ulaşacağı öngörülmektedir. Böylece 2010 yılında 2.871 kWh olarak tahmin edilen kişi başına elektrik tüketiminin, 2010 yılında 3.010 kWh'e yükselmesi beklenmektedir.

2011 yılında elektrik santralleri toplam kurulu gücünün yüzde 3,9 oranında artarak 48.781 MW'a ulaşacağı tahmin edilmektedir. Elektrik üretimindeki kaynak paylarının önemli ölçüde aynı kalması, doğal gaz yakıtlı santrallerin yüzde 46,8, hidrolik santrallerin yüzde 24,3 ve linyit yakıtlı santrallerin yüzde 18 oranında paylarla ilk sıraları alması beklenmektedir. Rüzgâr ve jeotermal elektrik üretiminin payının ise yüzde 1,7'ye yükseleceği öngörülmektedir.

TABLO IV: 16- Birincil Enerji Tüketimi ve Kaynakların Oranları

(Birim: Bin TEP)

	2009		2010 (1)		2011 (2)	
	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)
TİCARİ ENERJİ	98.685	95,4	103.390	95,6	109.560	101,3
Taşkömürü	16.395	15,8	15.960	14,8	16.160	14,9
Linyit	15.376	14,9	13.580	12,6	13.970	12,9
Petrol Ürünleri	28.880	27,9	31.209	28,8	33.925	31,4
Doğal Gaz	32.775	31,7	35.500	32,8	38.057	35,2
Hidrolik Enerji	3.092	3,0	4.558	4,2	4.644	4,3
Yenilenebilir Enerji	2.230	2,2	2.695	2,5	2.890	2,7
Elektrik İthalatı (İhracatı)	-63	-0,1	-112	-0,1	-86	-0,1
GAYRİ-TİCARİ ENERJİ	4.814	4,7	4.810	4,4	4.740	4,4
Odun (T)	3.680	3,6	3.680	3,4	3.640	3,4
Hayvan ve Bitki Artıkları (T)	1.134	1,1	1.130	1,0	1.100	1,0
T O P L A M	103.499	100,0	108.200	100,0	114.300	100,0
Kişi Başına Tüketim (KEP)	1.440		1.488		1.555	

T = Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tahmini tüketim değerleri

(1) Gerçekleşme tahmini

(2) Tahmin

TABLO IV: 17- Elektrik Enerjisinde Yakıt Cinslerine Göre Kurulu Güç, Üretim Kapasitesi ve Üretim Değerleri

Güç: MW, Üretim GWh

Yakıt Cinsleri	2009			2010 (1)			2011 (2)		
	Kurulu Güç	Ortalama Üretim	Fiili Üretim	Kurulu Güç	Ortalama Üretim	Fiili Üretim	Kurulu Güç	Ortalama Üretim	Fiili Üretim
Taşkömürü	2.256	16.923	16.148	2.416	18.120	16.400	2.420	18.150	16.400
Linyit	8.245	52.770	39.537	8.275	52.960	36.700	8.275	52.960	40.000
Fuel-Oil	1.541	9.245	4.440	1.551	9.305	4.900	1.251	7.505	3.000
Motorin,LPG,Nafta	48	340	364	43	310	600	40	310	600
Doğal Gaz	14.555	109.160	96.095	15.400	115.500	95.000	16.400	123.000	104.000
Çok yakıtlı (*)	2.613	18.290		2.680	18.760		2.700	18.900	
Biyogaz-atık	81	405	340	90	450	350	100	500	400
TERMIK	29.339	207.133	156.924	30.455	215.405	153.950	31.186	221.325	164.400
HİDROLİK	14.553	52.230	35.958	15.200	54.450	53.000	16.000	57.200	54.000
Jeotermal	77	500	436	95	615	600	95	615	600
Rüzgâr	792	2.710	1.495	1.200	4.100	2.450	1.500	5.120	3.200
TOPLAM	44.761	262.573	194.813	46.950	274.570	210.000	48.781	284.260	222.200

(*) Fiili üretim yakıt oranlarına göre dağıtılmıştır.

(1) Gerçekleşme tahmini

(2) Tahmin

TABLO IV: 18- Elektrik Enerjisi Tüketiminin Kullanıcı Gruplarına Göre Dağılımı

	2009		2010 (1)		2011 (2)	
	GWh	Pay (%)	GWh	Pay (%)	GWh	Pay (%)
Konutlar	39.147	20,2	40.200	19,2	42.000	19,0
Ticarethaneler	25.019	12,9	26.800	12,8	28.500	12,9
Resmi Daire	6.990	3,6	7.100	3,4	7.500	3,4
Genel Aydınlatma	3.845	2,0	4.000	1,9	4.200	1,9
Sanayi	70.470	36,3	76.800	36,8	82.000	37,1
Diğer	11.423	5,9	12.400	5,9	12.700	5,7
NET TOPLAM	156.894	80,8	167.300	80,2	176.900	80,0
İç Tüketim ve Kayıp	37.185	19,1	41.400	19,8	44.300	20,0
BRÜT TOPLAM	194.079	100,0	208.700	100,0	221.200	100,0
Kişi Başına Net Tüketim (kWh)	2.182		2.301		2.407	
Kişi Başına Brüt Tüketim (kWh)	2.699		2.871		3.010	

(1) Gerçekleşme tahmini

(2) Tahmin

TABLO IV: 19- Enerji Üretim ve Tüketiminde Gelişmeler

		2000	2005	2008	2009	2010 (1)	2011 (2)
BİRİNCİL ENERJİ							
ÜRETİM	BTEP	27.621	26.285	30.300	30.560	30.800	31.600
TÜKETİM	BTEP	81.193	90.077	108.360	103.500	108.200	114.300
Kişi Başına Tüketim	KEP	1.264	1.313	1.525	1.440	1.488	1.555
ELEKTRİK ENERJİSİ							
KURULU GÜÇ	MW	27.264	38.843	41.818	44.761	46.950	48.781
Termik (*)	MW	16.070	25.917	27.625	29.416	30.550	31.281
Hidrolik (**)	MW	11.194	12.926	14.193	15.345	16.400	17.500
ÜRETİM	GWh	124.922	161.956	198.418	194.813	210.000	222.200
Termik (*)	GWh	94.010	122.336	164.301	157.360	154.550	165.000
Hidrolik (**)	GWh	30.912	39.620	34.117	37.453	55.450	57.200
İTHALAT	GWh	3.786	636	789	812	900	1.000
İHRACAT	GWh	413	1.798	1.122	1.546	2.200	2.000
TÜKETİM	GWh	128.295	160.794	198.085	194.079	208.700	221.200
Kişi Başına Tüketim	kWh	1.997	2.345	2.787	2.699	2.871	3.010

(1) Gerçekleşme tahmini , (2) Tahmin

(*) Jeotermal dahil, (**) Rüzgâr dahil

BTEP: Bin ton petrol eşdeğeri, KEP: Kilogram petrol eşdeğeri, GWh: Milyon kilovatsaat

TABLO IV: 20- Elektrik Enerjisi Üretiminin Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı

Yıl	Taşkömürü		Linyit		Akaryakıt		Doğalgaz		Biyogaz-atık ve diğer		TERMİK		HİDROLİK		Jeotermal + Rüzgâr		TOPLAM	
	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%	GWh	%
1990	621	1,1	19.560	34,0	3.942	6,9	10.192	17,7			34.315	59,6	23.148	40,2	80		57.543	100,0
1991	999	1,7	20.563	34,1	3.293	5,5	12.589	20,9	38	0,1	37.482	62,2	22.683	37,7	81		60.246	100,0
1992	1.815	2,7	22.756	33,8	5.273	7,8	10.814	16,1	47	0,1	40.705	60,4	26.568	39,5	69		67.342	100,0
1993	1.796	2,4	21.964	29,8	5.175	7,0	10.788	14,6	56	0,1	39.779	53,9	33.951	46,0	78		73.808	100,0
1994	1.978	2,5	26.257	33,5	5.549	7,1	13.822	17,6	51	0,1	47.657	60,8	30.586	39,1	79		78.322	100,0
1995	2.232	2,6	25.815	29,9	5.772	6,7	16.579	19,2	222	0,3	50.620	58,7	35.541	41,2	86		86.247	100,0
1996	2.574	2,7	27.840	29,3	6.540	6,9	17.174	18,1	175	0,2	54.303	57,2	40.475	42,7	84		94.862	100,0
1997	3.273	3,2	30.587	29,6	7.157	6,9	22.086	21,4	294	0,3	63.397	61,4	39.816	38,5	83		103.296	100,0
1998	2.981	2,7	32.707	29,5	7.923	7,1	24.837	22,4	255	0,2	68.703	61,9	42.229	38,0	90	0,1	111.022	100,0
1999	3.123	2,7	33.908	29,1	8.080	6,9	36.345	31,2	205	0,2	81.661	70,1	34.677	29,8	102	0,1	116.440	100,0
2000	3.819	3,1	34.367	27,5	9.311	7,5	46.217	37,0	220	0,2	93.934	75,2	30.879	24,7	109	0,1	124.922	100,0
2001	4.046	3,3	34.372	28,0	10.366	8,4	49.549	40,4	230	0,2	98.563	80,3	24.010	19,6	152	0,1	122.725	100,0
2002	4.093	3,2	28.056	21,7	10.744	8,3	52.496	40,6	174	0,1	95.563	73,9	33.684	26,0	153	0,1	129.400	100,0
2003	8.663	6,2	23.590	16,8	9.196	6,5	63.536	45,2	116	0,1	105.101	74,8	35.329	25,1	150	0,1	140.580	100,0
2004	11.998	8,0	22.449	14,9	7.670	5,1	62.242	41,3	104	0,1	104.463	69,3	46.084	30,6	151	0,1	150.698	100,0
2005	13.246	8,2	29.946	18,5	5.483	3,4	73.445	45,3	122	0,1	122.242	75,5	39.561	24,4	153	0,1	161.956	100,0
2006	14.217	8,1	32.433	18,4	4.340	2,5	80.691	45,8	154	0,1	131.835	74,8	44.244	25,1	221	0,1	176.300	100,0
2007	15.136	7,9	38.294	20,0	6.537	3,4	95.025	49,6	214	0,1	155.206	81,0	35.851	18,7	511	0,3	191.568	100,0
2008	15.858	8,0	41.858	21,1	7.519	3,8	98.685	49,7	220	0,1	164.139	82,7	33.270	16,8	1.009	0,5	198.418	100,0
2009	16.148	8,3	39.537	20,3	4.804	2,5	96.095	49,3	340	0,2	156.924	80,6	35.958	18,5	1.931	1,0	194.813	100,0
2010	16.400	7,8	36.700	17,5	5.500	2,6	95.000	45,2	350	0,2	153.950	73,3	53.000	25,2	3.050	1,5	210.000	100,0
2011	16.400	7,4	40.000	18,0	3.600	1,6	104.000	46,8	400	0,2	164.400	74,0	54.000	24,3	3.800	1,7	222.200	100,0

(1) Gerçekleşme tahmini

(2) Tahmin

• **E.Enerji ve Ulaştırma Altyapısının Geliştirilmesi → Enerji → 3. Politika Öncelikleri ve Tedbirler (s.114 – 116)**

Öncelik / Tedbir	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Süre	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 20. Enerji arz güvenliğini artırmak amacıyla yerli kaynakların değerlendirilmesine, kaynak çeşitliliğini ve enerji verimliliğini sağlamaya öncelik verilecek ve gerekli düzenlemeler yapılacaktır.				
Tedbir 49. Yenilenebilir enerji kaynak potansiyelini belirleme, uygulamalarını geliştirme ve yaygınlaştırma çalışmaları sürdürülecektir.	Elektrik İşleri Etüt İdaresi	ETKB, TEİAŞ, TEDAŞ, MTA, DSİ, DMI, TÜBİTAK-MAM, TÜBİTAKUZAY, TKGM, Üniversiteler	Aralık sonu	Tepe enerji talebinin karşılanması için Pompaj Depolamalı HES'lere yönelik potansiyel belirleme ve proje çalışmaları sürdürülecektir. EPDK'ya yapılan rüzgâr enerjisi başvurularının teknik değerlendirmesi Rüzgâr Enerjisine Dayalı Lisans Başvurularının Teknik Değerlendirmesi Yönetmeliği kapsamında yapılacak, rüzgâr enerjisi kaynak alanlarının koordinatları, potansiyeli, bağlantı ile ulaşım durumları ve arazi mülkiyeti bilgileri yatırımcıların hizmetine sunulacaktır.
Tedbir 50. Enerji verimliliğine ilişkin ikincil mevzuat çalışmaları tamamlanarak enerji verimliliğini ve tasarrufunu artırmaya yönelik etkili mekanizmalar oluşturulacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, EİEİ, Üniversiteler, Meslek Odaları, Üretici Birlikleri ve Dernekleri	Aralık sonu	Yürütülen enerji verimliliği çalışmaları çerçevesinde 2015 yılına kadar birincil enerji yoğunluğunda 2008 yılına göre yüzde 10 azalma sağlanması hususu takip edilecektir. Ulusal enerji verimliliği politikamız kapsamında stratejik ve bütünlük enerji verimliliği önlem ve programlarının etkili bir şekilde uygulanabilmesi için çalışmalar artırılarak devam ettirilecektir. Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik tadil edilecektir. Enerji Verimliliği Kanunu kapsamında başlatılan enerji verimliliği uygulama projelerinin desteklenmesine ve endüstriyel işletmelerle enerji yoğunluğunu azaltmak üzere gönüllü anlaşmalar yapılmasına devam edilecek ve uygulamanın etkinliği artırılabilecektir. Sanayide, binalarda ve hizmetlerde Enerji Yönetim Sistemi oluşturulmasına ve yaygınlaştırılmasına yönelik altyapı geliştirilecek ve eğitim programları düzenlenecektir.
Tedbir 51. Nükleer faaliyetlerin düzenlenmesi ve denetlenmesine yönelik yasal altyapı oluşturulacak ve gerekli kurumsal yapılanma tamamlanacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	TAEK	Aralık sonu	Nükleer faaliyetlerin düzenlenmesi ve denetlenmesi işlemlerinin bağımsız bir kurum tarafından yürütülmesini ve TAEK görev ve yetkilerinin yeniden düzenlenmesini amaçlayan kanun tasarısı TBMM'ye sevk edilecektir.
Tedbir 52. Elektrik arz güvenliği izlenecek ve gerekli önlemler alınacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	DPT, Hazine Müsteşarlığı, EPDK, İlgili kuruluşlar	Aralık sonu	Lisansların yatırıma dönüşmesi ve yatırımların öngörülen tarihlerde devreye girmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Kamu santrallerindeki

				rehabilitasyon ve verimlilik artırma yatırımlarına devam edilecektir. 5784 sayılı Kanun çerçevesinde elektrik arz güvenliği periyodik olarak değerlendirilecektir. Piyasanın arz güvenliğini sağlamada yetersiz kaldığı durumlarda arz güvenliğinin temini amacıyla kapasite mekanizması oluşturulacaktır.
Tedbir 53. Yerli kömür kaynaklarımızın iklim değişikliği ile mücadele hedefleri dikkate alınarak değerlendirilmesi için yöntemler belirlenecek ve gerekirse mevzuat geliştirilecektir.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	TKİ, EÜAŞ, İlgili Kuruluşlar	Aralık sonu	Bilinen linyit ve taşkömürü kaynaklarının tamamının 2023 yılına kadar elektrik üretiminde kullanılmasını amacıyla, uygun yerli linyit ve taşkömürü sahalarının, emisyonları kabul edilebilir sınırlar içinde tutabilen santral projeleriyle değerlendirilmesi uygulamasına devam edilecektir.
Öncelik 21. Kamu elektrik üretim ve dağıtım tesislerinin rekabetçi bir piyasa oluşturulması hedefine hizmet edecek şekilde özelleştirilmesi sağlanacaktır.				
Tedbir 54. Elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesi bitirilecektir.	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	ETKB, Rekabet Kurumu, TEDAŞ	Aralık sonu	2011 yılında elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirme işlemleri bitirilecektir.
Tedbir 55. Elektrik üretiminde özelleştirme çalışmalarına devam edilecektir.	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	ETKB, Rekabet Kurumu, EÜAŞ,	Aralık sonu	2010 yılında başlatılan elektrik üretim varlıklarının özelleştirme çalışmaları sürdürülecektir. Özelleştirilecek üretim tesislerinin belirlenmesinde, portföyler halinde gruplandırılmasında ve özelleştirme yöntemlerinin tespit edilmesinde piyasada hakim güç oluşturulmaması ve rekabetin sağlanması temel kriter olarak alınacaktır.
Öncelik 22. Doğal gaz kullanımını rekabete dayalı olarak yaygınlaştırılacak, mevsimsel talep değişimleri de dikkate alınarak ulusal düzeyde doğal gaz ve petrol arz güvenliği sağlanacaktır.				
Tedbir 56. Doğal Gaz Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı Taslağı hazırlanacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	DPT, Hazine Müsteşarlığı, EPDK, BOTAŞ	Aralık sonu	Özel sektör ithalatına ve piyasanın serbestleşmesine yönelik hususların düzenlenmesi ve olağanüstü durumlarda veya kriz durumlarda doğal gaz sektöründe alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla 4646 sayılı Kanun revize edilecektir.
Tedbir 57. Doğal gaz depolama faaliyetlerine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.	BOTAŞ	ETKB, DPT, EPDK, TPAO	Aralık sonu	2009 yılı itibarıyla 2,1 milyar m3 olan doğal gaz depolama kapasitesinin 2015 yılına kadar iki katına çıkarılması için gerekli çalışmalar yapılacaktır. Öncelikle mevcut doğal gaz depolama tesislerinin gaz çekim kapasiteleri artırılabilecektir. Tuz Gölü Doğalgaz Depolama Tesisi Projesi ivedilikle gerçekleştirilecektir.
Tedbir 58. Ulusal Petrol Stok Ajansı kurulacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Maliye Bakanlığı, DPT, Hazine Müsteşarlığı, EPDK, PİGM, BOTAŞ	Aralık sonu	Petrol piyasasında sürekliliğin sağlanması çerçevesinde; kriz durumlarda veya olağanüstü durumlarda risklerin önlenmesini, uluslararası anlaşmalar gereği ulusal petrol stoku tutulmasını ve bu stokun etkin şekilde yönetilmesini sağlayacak bir ajans kurulacaktır.

• **İ. Sanayi ve Hizmetlerde Yüksek Katma Değerli Üretim Yapısına Geçişin Sağlanması → Sanayi → 1. Mevcut Durum → İmalat Sanayii (s.158 – 168)**

(...) Toplam ithalat içinde büyük bir paya sahip olan petrol ve doğal gaz dışı ara malı ithalatındaki gelişme önem arz etmektedir. Geçtiğimiz yıllarda bu oranın yüksek seviyede devam etmesi, üretim ve ihracatında hızlı artışlar yaşanan bazı sektörlerin beraberinde yüksek hammadde ve ara malı ithalat artışlarını getirmesinden kaynaklanmış, böylece cari açığın artmasında etkili olmuştur. 2008 yılında 119,5 milyar ABD doları olan petrol ve doğal gaz dışı ara malı ithalatı, 2009 yılında yaşanan küresel krizin imalat sanayi üretiminde neden olduğu azalışın da etkisiyle yüzde 31,6 oranında düşerek 81,7 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. 2010 yılı Ocak-Ağustos döneminde ekonomide yaşanan iyileşmelerin etkisiyle petrol ve doğal gaz dışı ara malı ithalatı, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 35,7 oranında artarak 69,3 milyar ABD doları olmuştur. Petrol ve doğal gaz hariç toplam ithalat içinde ara malları ithalatının payı, 2009 yılının ilk sekiz ayında yüzde 66,7'den, 2010 yılı aynı döneminde yüzde 68,4'e çıkmıştır.

(...) Petrol ürünlerinde 2009 yılında iç ve dış talepteki belirgin azalma üretim miktarında büyük düşüşe neden olmuştur. 2009 yılında petrol ürünleri üretimi, bir önceki yıla göre, yüzde 29,9 oranında azalarak 15 milyon tona, kapasite kullanım oranı 17 puan azalarak yüzde 69,1 seviyesine gerilemiştir. 2008 yılı sonunda ve 2009 yılı başlarında son yılların en düşük seviyelerine gerileyen ham petrol fiyatları, küresel ekonomik iyileşmenin paralelinde tekrar yükselmeye başlamış ve 2010 yılının ortalarına kadar aynı eğilimi sürdürmüştür. 2009 yılında kok ve petrol ürünleri ihracatı, bir önceki yıla göre, yüzde 50,2 oranında azalışla 3,6 milyar ABD doları, ithalatı ise yüzde 24,4 oranında azalışla 10,4 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılının ilk yarısında, ekonomideki toparlanmanın etkisiyle petrol ürünleri talebi artış göstermeye başlamış; bu dönemde üretim, bir önceki yılın aynı dönemine göre, yüzde 8,7 oranında artarak 9,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılının ilk sekiz ayında ise kok ve petrol ürünleri ihracatı yüzde 21,2 oranında artarak 2,6 milyar ABD dolarına, ithalatı ise yüzde 34,5 oranında artarak 8,8 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Ülkemiz rafinerilerinde iç talep fazlası olarak üretilen benzin, uçak yakıtı ve fuel oil ihraç edilirken, yerli üretimin yetersiz olduğu motorin ve LPG ithal edilmektedir.

Enerji girdilerinde, uluslararası enerji talebinin oldukça yüksek olduğu 2008 yılının ardından, 2009 yılında krizin etkisiyle uluslararası piyasalardaki enerji fiyatları daha düşük bir seyir izlemiştir. Buna paralel olarak iç piyasadaki doğal gaz fiyatlarında 2009 yılında indirim yapılmıştır. 2010 yılının ilk dokuz ayında da iç piyasada enerji fiyatlarında önemli bir artış olmamıştır. Diğer taraftan, Türkiye'de sanayide kullanılan enerji girdi fiyatlarının OECD ortalamalarına göre halen yüksek olması sanayinin rekabet gücünü olumsuz etkilemeye devam etmektedir.

TABLO IV: 36- Sanayi Tüketimi için Elektrik ve Doğal Gaz Fiyatları

		2005	2006	2007	2008	2009	2010 ⁽¹⁾
Elektrik (₺/Kwh)	Türkiye	10,6	10,0	10,9	13,9	13,8	15,1
	OECD Ortalaması	7,9	8,6	9,3	11,0	10,7	-
Doğal Gaz (\$/10 ⁷ Kcal)	Türkiye	304,5	352,7	440,8	572,9	467,6	407,1
	OECD Ortalaması	319,9	334,3	340,3	434,0	304,0	-

Kaynak: Uluslararası Enerji Ajansı (IEA)

(1) Ocak-Mart dönemi

TABLO IV: 37- Sanayide Kullanılan Elektrik ve Doğal Gazdaki Fiyat Artışları

(Yıl sonu fiyatlarındaki yüzde değişim)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010 ⁽²⁾
Elektrik ⁽¹⁾	0,0	0,0	-2,9	51,7	9,3	1,2
Doğal Gaz	16,3	28,2	0,0	84,7	-39,3	0
ÜFE	2,7	11,6	5,9	8,1	5,9	6,5

Kaynak: TEDAŞ, BOTAŞ, TÜİK

(1) Tek terimli alçak gerilim sanayi tarifesi dikkate alınmıştır.

(2) Ocak-Eylül dönemi

- **İ. Sanayi ve Hizmetlerde Yüksek Katma Değerli Üretim Yapısına Geçişin Sağlanması → Sanayi → 1. Mevcut Durum → Madencilik (s.168 – 171)**

TABLO IV: 40- Madencilik ile İlgili Temel Göstergeler

	2008	2009	2010
GSYH İçindeki Payı(Yüzde)	1,4	1,5	1,3 ⁽¹⁾
Üretim Artışı(Yüzde) (2005=100)	8,2	-0,8	4,0 ⁽²⁾
İhracat (Milyon ABD doları) (Cari Fiyatlarla)	2 155	1 683	1 749 ⁽²⁾
İhracat Artışı (Yüzde)	29,8	-21,9	87,7 ⁽²⁾
Toplam İhracat İçindeki Payı (Yüzde)	1,6	1,6	2,4 ⁽²⁾
İthalat (Milyon ABD doları) (Cari Fiyatlarla) (*)	4 541	4 247	2 733 ⁽²⁾
İthalat Artışı (*) (Yüzde)	28,6	-6,5	-3,2 ⁽²⁾
Toplam İthalat İçindeki Payı (*) (Yüzde)	2,2	3,0	2,4 ⁽²⁾
Ham Petrol-Doğal gaz İth. (Milyon ABD doları) (Cari Fiy.)	31 109	16 378	13 185 ⁽²⁾
Sabit Sermaye Yatırımları İçindeki Payı (Yüzde)	1,5	1,9	2,0 ⁽³⁾
Kamu Yatırımları (Milyon TL)	646	827	1 439 ⁽³⁾
Özel Sektör Yatırımları (Milyon TL)	2 595	2 258	2 703 ⁽³⁾
Kurulan İşletme Sayısı	953	842	656 ⁽²⁾
Kapanan İşletme Sayısı	105	150	112 ⁽²⁾
Ruhsat Müracaatı Sayısı	17 297	10 377	8 215 ⁽⁴⁾
Verilen Ruhsat Sayısı	Arama	11 075	3 816
	İşletme	1 967	1 107
	Toplam	13 042	4 923

Kaynak: TÜİK, DPT, TOBB, MİGEM

(1) Ocak-Haziran dönemi, (2) Ocak-Ağustos dönemi, (3) Tahmin, (4) Ocak-Eylül dönemi,

(*) Ham petrol ve doğal gaz hariç

(...) Küresel krizin etkisiyle talepteki azalmaya bağlı olarak, Türkiye'nin ham petrol ithalatı 2009 yılında yüzde 34,8 oranında azalarak 14,2 milyon tona gerilemiştir. Buna ilave olarak, ham petrol fiyatlarındaki düşüş nedeniyle ithalat tutarı yüzde 59 oranında gerileyerek 6,4 milyar ABD doları olmuştur. Fiyatlardaki ve tüketimdeki düşüşe karşın, 2009 yılında Türkiye'nin ham petrol üretimi bir önceki yıla göre yüzde 11 oranında artışla 2,4 milyon tona yükselmiş ve yerli üretimin talebi karşılama oranı yüzde 8 olmuştur. Doğal gazda ise krizin talebe olan etkisinin petrole göre daha sınırlı gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye'nin 2009 yılı doğal gaz ithalatı 35,9 milyar Sm³, üretimi 729 milyon Sm³, tüketimi ise 35,8 milyar Sm³ olmuştur.

Bu çerçevede, 2008 yılına göre tüketimde yüzde 0,8, üretimde yüzde 27,1, ithalatta ise yüzde 4 oranında azalma gerçekleşmiş, yerli üretimin talebi karşılama oranı 2008 yılında yüzde 2,8 iken 2009 yılında yüzde 2'ye gerilemiştir.

Petrol ve doğal gazda halen son derece yetersiz olan yerli üretimin ülke talebini karşılama oranını yükseltmek amacıyla, TPAO'nun arama ve üretim yatırımlarında görülen son yıllardaki artış 2009 ve 2010 yıllarında da sürdürülmüştür. 2009 yılında kurumca 816 km'si karada, 9.747 km'si denizde olmak üzere toplam 10.563 km iki boyutlu sismik, 790 km²'si karada, 4.040 km²'si denizde olmak üzere toplam 4.830 km² üç boyutlu sismik, toplam 89 adet kuyuda 149.941 m sondaj yapılmıştır. 2010 yılında ise kurumca 2.480 km'si karada, 500 km'si denizde olmak üzere toplam 2.980 km iki boyutlu sismik, 565 km²'si karada, 1.100 km²'si denizde olmak üzere toplam 1.665 km² üç boyutlu sismik, toplam 92 adet kuyuda 196.178 m sondaj programlanmıştır. 2009 yılında TPAO tarafından 12,4 milyon varil ham petrol ve 277 milyon Sm³ doğal gaz üretilmiş olup, 2010 yılında ise 13,2 milyon varil ham petrol ve 236 milyon Sm³ doğal gaz üretilmesi programlanmıştır.

Bunun yanında, 2008 yılında elde edilen yurt içi ve yurt dışı toplam 25,3 milyon varil petrol eşdeğeri (p.e.) azami hidrokarbon üretiminin ardından, 2009 yılında söz konusu rakam 25,2 milyon varil p.e.'ne düşmüştür. 2010 yılında ise 27,4 milyon varil p.e. hidrokarbon üretimi programlanmıştır. Yurt içi üretimi artırabilmek amacıyla, petrol ve doğal gaz arama çalışmalarına 2011 yılında da başta Karadeniz olmak üzere ağırlıklı olarak denizlerde devam edilmesi planlanmaktadır. Bu kapsamda Karadeniz'de 2011 yılında, yerli ve yabancı şirketlerle ortak olarak Kastamonu açıklarında iki, Akçakoca açıklarında iki, Kırklareli ve Sürmene açıklarında ise TPAO tarafından yapılacak birer adet olmak üzere toplam altı adet derin deniz sondajı programlanmıştır.

Doğal gazda arz güvenliğini sağlamak ve talepteki mevsimsel değişiklikleri karşılamak amacıyla 2007 yılının Nisan ayında devreye alınan Trakya'daki Silivri doğal gaz depolama tesislerinin depolama, enjeksiyon ve geri üretim kapasitelerinin artırılması amacıyla 3 faz halinde programlanan Kuzey Marmara ve Değirmenköy Sahaları Yeraltı Doğal Gaz Depolama Tesisleri Kapasite Artırımı Projesi devam etmektedir. Bu projeler sonucunda, mevcut depolama kapasitesinin 1,6 milyar Sm³'ten 2,83 milyar Sm³'e, enjeksiyon kapasitesinin 10 milyon Sm³/gün'den 24 milyon Sm³/gün'e ve geri üretim kapasitesinin 14 milyon Sm³/gün'den 50 milyon Sm³/gün'e çıkarılması hedeflenmektedir.

• **İ. Sanayi ve Hizmetlerde Yüksek Katma Değerli Üretim Yapısına Geçişin Sağlanması → Sanayi → 2. Temel Amaç ve Hedefler (s.171)**

(...) Madencilikte hammadde arz güvenliğinin sağlanması, madenlerin yurt içinde işlenerek katma değerinin artırılması yoluyla ülke ekonomisine katkının geliştirilmesi temel amaçtır. Bu kapsamda, enerji sektörünün petrol, doğal gaz ve jeotermal kaynak ile sanayinin hammadde ihtiyacını karşılamak üzere yurt içi ve yurt dışındaki arama çalışmalarına devam edilecektir. Ayrıca, mevcut rezervlerin en etkin şekilde değerlendirilmesi amacıyla kamu elindeki sahaların özel sektör işletmeciliğine sunulması ve ihtiyaç duyulan kurumsal yapılanma çalışmaları sürdürülecektir.

- **B. İkili Ekonomik İşbirliği → 1. Mevcut Durum (s.284 – 286)**

(...) 2009 yılında TPAO tarafından Türk Cumhuriyetlerine yönelik olarak, Azeri-Çıralı-Güneşli (ACG), Şahdeniz, Alov (Araz-Alov-Sharg) ve Kazakistan projeleri kapsamında, petrol ve doğal gaz arama faaliyetlerine devam edilmiştir. TPAO'nun ortağı olduğu Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Ana İhraç Ham Petrol Boru Hattı ve Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı (SCP) Projeleri, Azerbaycan'ın petrol ve doğal gaz kaynaklarının dünya pazarlarına ulaştırılmasını hedeflemektedir.

(...) 2009 yılında Türkiye'nin komşu ülkelerden ithalatı 35,1 milyar ABD doları olup, bunun toplam ithalatımız içindeki payı yüzde 25'tir. 2010 yılının ilk sekiz ayında ithalat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 31 oranında artarak 29,2 milyar ABD doları olmuştur. Komşu ülkelerden ithalatımızın büyük bir bölümünü Rusya'dan yapılan petrol ve doğal gaz ithalatı oluşturmaktadır.